

ואם כן שליחות דכל התורה כולה נמי, כלומר, עיקר דין שליחות בכל התורה הרי מתרומה גמרינן לה, (9) ואם כן דין שליחות בכל התורה כדין התרומה שאין שליחות לגוי.

אלא משום כך, דרב אשי ברותא היא.

איכא דאמרי כך אמר רב אשי לתרץ את הקושיא:

כי אמרינן אין שליחות לנכרי, הני מילי אינהו לדידן [הם לנן], כלומר, גוי אינו נעשה שליח לישראל, אבל אנן לדידהו [אנחנו להם] הוינא להו שליח, ישראל לגוי נעשה שליח, ולכן ברישא אסור משום שהישראל נעשה שליח של גוי.

ואף את התירוץ הזה דוחה הגמרא:

והא דרב אשי נמי ברותא היא —

כי מאי שנא אינהו לדידן דלא, הרי הוא משום דכתיב "אתם גם אתם" לרבות שלוחכם, ודרשינן: מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית, ואם כן ממילא אנן לדידהו נמי איננו נעשים להם שליח, שהרי "מה אתם — השולחים — בני ברית" קאמר.

אלא משום כך, הא דרב אשי ברותא היא.

רבינא אמר לתרץ את הקושיא על הברייתא: איך מותר להלוות לישראל כשהעמידו אצל הגוי, והרי אין שליחות לנכרי:

נהי דשליחות לגוי לית ליה, זכיה — שיזכה הישראל לגוי — מדרבנן אית ליה, (10) מדידו דחוי אקטן, קטן לאו אף על גב דלית ליה שליחות, (11) אית ליה זכיה מדרבנן (1) וכמו עב-א ששינונו [בבא בתרא קנז ב] "זכין לקטן"; הכא גבי ישראל לגוי נמי לא שנא, וזוכה ישראל לגוי.

את הגוי — נמי מדין זכיה [היינו שזוכה הלווה השני את המעות מיד הגוי עבור המלוה]; אי נמי, דסיפא כדקיימא מעיקרא, שיש שליחות לגוי לחומרא, דבהא לא מפרקינן מידי.

11. פירש רש"י "דכי כתב שליחות בגדול כתב, בראוי לתרום, שיהא הקדשו הקדש ודיבורו חל, דגבי הקדשות ונדרים "איש" כתיב, וגבי תרומה [היינו בתרומת המשכן] "מאת כל איש אשר יבנו לבנו".

1. כתב הריטב"א בשם רש"י, דגרסינן "אית ליה זכיה" בלבד, ואין גורסים — גבי קטן — "מדרבנן", ופירש הריטב"א לפי גירסא זו את דמיון הגמרא: דכי היכי דקטן [ד]לית ליה שליחות, אית ליה זכיה מדאורייתא; תקון רבנן,

9. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: שליחות דכל התורה כולה שיהא שלוחו כמותו, מתרומה גמרינן לה בקדושין; ואולם ראה בגמרא שם [מא ב] "לא לכתוב רחמנא בתרומה [שיש בה שליחות] ותיתי מהנך [מגירושין וקדשים], הכי נמי, ואלא אתם גם אתם למה לי, מיבעי ליה לכדרכי ינאי, דאמר רבי ינאי גם אתם מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית".

10. פירש הריטב"א "הילכך רישא — בגוי שהלוה את ישראל — מיירי שאמר הגוי לישראל [שבא ללוות] בפירוש, שיזכה במעות ההם מן הישראל [הלווה עבור הגוי] ויחזור ויזכה לעצמו, והפקר בית דין הפקר, וכיון דגוי זוכה על ידו מדרבנן, הוו להו מעות של גוי, וכי יזיף האי מגוי יזיף; וסיפא — בישראל שהלוה

אם משנתגייר זקפן עליו במלוה, גובה הישראל מהגר את הקרן, ואינו גובה את הריבית.

רבי יוסי חולק על הסיפא שבדברי תנא קמא ואומר:

גוי שלוח מעות מישראל בריבית, בין כך ובין כך [בין זקפן עליו במלוה קודם שנתגייר, ובין לא זקפן עליו במלוה קודם שנתגייר], גובה את הקרן וגובה אף את הריבית.

אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא: הלכה כרבי יוסי, שאמר: גוי שלוח מעות בריבית הרי הישראל גובה את הריבית אף אם נתגייר קודם שזקפן עליו במלוה.

אמר רבא: מאי טעמא דרבי יוסי:

כדי שלא יאמרו על הגר: "בשביל מעותיו — של ריבית שלא יצטרך לשלם — נתגייר זה", ולכן אמרו חכמים, שישלם את הריבית אף לאחר שנתגייר, ולא הרויח בגרותו כלום.

תנו רבנן:

שטר שכתוב בו ריבית: (3)

דוחה הגמרא אף את תירוצו של רבינא:

ולא היא, קטן ישראל אתי לכלל שליחות [עתידי לבוא לידי שליחות], אבל גוי לא אתי לעולם לכלל שליחות, ולא תיקנו לו חכמים זכיה.

תנו רבנן:

ישראל שלוח מעות מן הגוי בריבית, וזקפן הגוי — את החוב עם הריבית — עליו במלוה, כלומר, לאחר זמן חישב הגוי עם הישראל על הריבית, וזוקף הכל ביחד במלוה וכתב הישראל לגוי שטר עליהם "כך וכך אני חייב לפלוני", ונתגייר:

אם קודם שנתגייר זקפן עליו במלוה: גובה הגר את הקרן מן הישראל, וגובה ממנו אף את הריבית, ומשום דמשעת זקיפה הרי זה כגבוי.

ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה: גובה את הקרן, ואינו גובה את הריבית. (2)

וכן גוי שלוח מעות מישראל בריבית, וזקפן הישראל עליו במלוה, ונתגייר:

אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה, גובה הישראל מהגר את הקרן וגובה אף את הריבית.

הכא, שהגוי הזה הוא עצמו הלוח מעות שלו, וכשגובה אותו עכשיו נראה ריבית הבאה מלוה ישראל למלוה ישראל, ואף על פי שבשעת הלואה גוי היה, השתא בשעת גוביינא ישראל הוא, מה שאין כן בגוי שמכר חובו לישראל, שהישראל הגובה אותו לא הלוח כלום, ואין כאן ריבית מן הלוח למלוה.

3. פירש רש"י: שכתוב בו "פלוני לוח מפלוני

דגוי, אף על פי דלית ליה שליחות, דלהוי ליה זכיה מדרבנן ואפילו לקולא.

2. כתב הריטב"א: יש למדין מכאן, דהוא הדין גוי שיש לו שטר חוב על ישראל ויש בו ריבית מפורש, ועד שלא זקפו במלוה מכר הגוי או נתן אותו שטר חוב לישראל, דאסור אותו ישראל לגבות הריבית, כגוי עצמו שנתגייר, וכן היה אומר מורי ז"ל; ואין הראיה מחוורת, דשאני

קונסין אותו [את המלוה] ואינו גובה לא את הקרן ואפילו מנכסים בני חורין ועל פי הודאה או עדים, (4) ולא את הריבית, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: גובה את הקרן שאין בו איסור ואפילו מנכסים משועבדים⁽⁵⁾, ואינו גובה את הריבית שיש איסור לגבותו.

ומפרשין: במאי קמיפלגי רבי מאיר וחכמים:

רבי מאיר סבר: קנסינן התירא [קרן] משום איסורא [ריבית].

ורבנן סברי: לא קנסינן התירא משום איסורא.

תנן התם [שנינו במסכת שביעית]:

שטרי חוב המוקדמין, שהיה התאריך הכתוב בשטר קודם לזמן המלוה בפועל, הרי אלו

פסולין, ואילו המאוחרין שהיה התאריך הכתוב בשטר מאוחר למלוה, הרי אלו כשרין.

ומקשינן: שטרי חוב המוקדמין אמאי פסולין ואין גובים בהם כלל, והרי נהי דלא גבו — מן הלקוחות — מזמן ראשון, שהרי הוא מוקדם, מכל מקום ניגבו מזמן שני!?

אמר תירץ רבי שמעון בן לקיש:

אכן במחלוקת — רבי מאיר וחכמים גבי ריבית אם קנסינן התירא משום איסורא — שנויה, ורבי מאיר היא קונס התירא משום איסורא, אבל לדעת חכמים, כשם שאינם קונסים התירא משום איסורא בשטר שיש בו ריבית, כך אין הם קונסים את המלוה מלגבות מזמן שני שהוא היתר.⁽⁶⁾

ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן היא שאינם קונסים התירא משום איסורא, מכל מקום כאן אין הוא גובה משום גזירה שמא

מנה בריבית כך וכך, לזמן פלוני; וכתב על זה הריטב"א: והקשו עליו ז"ל, דאם כן היכי אמרי רבנן שגובה את הקרן, והלא עדים פסולין הם, שעברו על "לא תשימון עליו נשך"? [וראה מה שכתב ליישב לפירוש רש"י, וראה אף בתוספות שהקשו כן].

אבל הריטב"א כתב שאין פירוש רש"י ז"ל מחוור, דהא ודאי לאו בשופטני ורשעי עסקינן, שיכתבו ריבית מפורש בשטר שלהן, ויחתמו עדים שכפרו באלהי ישראל ... לפיכך נכון כפירוש ר"י ז"ל, שיש בו ריבית סתום שזקפוהו קרן, ונודע על פי עדים אחרים שהעידו כן, ולא ידעי עדי השטר בדבר, ואפילו על פי עדי השטר עצמו, משכחת לה נמי, שאומרים, שלא הרגישו בריבית אלא לאחר שמסרו השטר לידם.

4. כן כתבו התוספות בבבא קמא ל ב ד"ה שטר, דהכי משמע מלשון "אינו גובה לא את הקרן"; והקשו שם: אם יפסיד כל חובו לגמרי מצינו הלוח חוטא נשכר?! ותירצו, דאין זו קושיא, כי המלוה שמרויח, קנסו בגוף מחמת השבח ומתוך כך יזהר, אבל הלוח אין לנו במה לקנוס, שתחילתו על מנת לפרוע הוא לוח; וראה עוד בהערה בהמשך הסוגיא גבי שטרי חוב המוקדמין.

5. על פי תוספות בבבא קמא ל ב ד"ה וחכמים; והיינו, אף שמנכסים משועבדים אין הוא יכול לגבות אם לא השטר.

6. הקשו התוספות בבבא קמא ל ב ד"ה שטר: מאי שנא דבשטרי חוב המוקדמין אפילו לרבי

יגבה מזמן ראשון. (7)

מעשה בהווא גברא המשכין ליה פרדיסא לחבריה לעשר שנים, אכלה תלת שני, אמר ליה המלוה ללוה: אי מזבנית לה ניהלי, מוטב, ואי לא כבישנא לה לשטר משכנתא, ואמינא: "לקוחה היא בידי"; אזל הלוה קם אקנייה לבנו קטן, והדר זבנה ניהליה.

[מעשה בלוה שמשכן את שדהו לחבירו שיאכל את פירותיה עשר שנים כנגד חובו ויחזירנה לו, והיתה היא בידו שלש שנים – שהם "שני חזקה" שעל ידיהם יכול המחזיק בשדה לטעון "לקוחה היא בידי" ואינו צריך להביא שטר מכירה – ונתאהב המלוה בשדה, ואמר ללוה: אם תמכור לי את השדה הרי טוב, ואם לא, אעלים את שטר

המשכנתא, ואומר בבית הדין שכל שלשת השנים אכלתי את הפירות משום שלקוחה היא בידי, והרי אהיה נאמן; נתחכם הלוה והקנה את השדה לבנו הקטן, ואחר כך כתב שטר מכירה למלוה וחתם הוא עצמו על השטר].

ומקדימה הגמרא: הא פשיטא לי דזביני ודאי לא היו זביני [המכר אינו חל], שהרי השדה של קטן היא, והקטן הרי לא הקנה ולא כלום; (8) ברם יש להסתפק:

זווי, אותם מעות שניתנו ללוה בטעות, האם כמלוה בשטר דמו, וזבנה אותם נותן המעות אפילו מנכסים משועבדים כדין מלוה בשטר. (9)

שלא נתנה לו אביו אלא כדי להבריחה מן הלוקח כדי שלא יזכה במקחו, מכל מקום כיון שנתנה סתם לבנו, זכה בה בנו, דאי לא זכה בנו, מאי אהנו ליה מעשיו; ולפי פירוש זה, להכי אקנייה לבנו קטן ולא לבנו הגדול, משום דקטן קונה ואינו מקנה; אבל יש שפירשו, דקטן עצמו לא זכה בשדה כל שנודע לנו בעדים כי מפני הברחה זו נתנה, ואף על פי שלא פירש כלום בשעת מתנה, דהא אנן סהדי דמחמת אונסא הוא דאקנייה ולהברחה בעלמא, ולגבי מתנה בגילוי דעתא סגי [ראה שם שהאריך], ולפי פירוש זה, בדין הוא שהיה יכול להקנות לבנו הגדול שהרי הבן עצמו – אפילו גדול הוא – אינו יכול להקנותו, שהרי אינה שלו, אלא דמעשה שהיה כך היה.

9. פירש רש"י: זווי, מעות שהוא תובע ממנו שמוציא עליו שטר שמכרת לי כרם שאין שלך וקבלת מעותיי וכתבת לי אחריות; כמלוה בשטר דמו, דהא כתב ליה אחריות.

מאיר אין אנו קונסים אלא שלא יגבה מן הלקוחות מזמן ראשון, אבל על גוף המלוה לא קנסו שלא יגבנו, ואילו גבי ריבית, קנס רבי מאיר שלא יגבה כלל, וכמבואר בהערה לעיל! ? ותירצו: שאני שטר שיש בו ריבית שיש איסור בהלוואה בריבית אפילו בלי שטר, מה שאין כן גבי שטר חוב מוקדם, שאין איסור בגוף ההלוואה אלא בשטר.

7. פירש הריטב"א: שילך לבית דין אחר שלא ידעו שהשטר הזה מוקדם, והלקוחות לא ידעו גם כן בדבר, ויגבה מהם מזמן ראשון הכתוב בשטר שלא כדין; מה שאין כן בשטר שיש בו ריבית אין לגזור, משום דאפילו אם יגבה את כל השטר "קנא מיהת בהיתרא גבי ליה אליבא דרבנן".

8. כתב הריטב"א: לפי פשוטו נראה, שאין המקח קיים מפני שמתנת הקטן קדמה, והקטן אכן זכה בקרקע מחמת מתנה זו, ואף על פי

או דילמא: כמלוה על פה דמו, ואינו גובה
מנכסים משועבדים?

אמר על כך אביי:

ולאו היינו דרבי אסי?! דאמר רבי אסי:

מודה בשטר שכתבו, המודה על שטר שהוא עב-ב
כתבו אלא שטוען פרוע הוא השטר, כיון
שהודה בשטר שאינו מזויף, שוב אינו צריך
המלוה לקיימו בעדים החתומים בו, וגובה
המלוה מנכסים משועבדים. (1)

1. תמהו הראשונים מה ענין זה אצל זה?!
וביאררו התוספות: הא פשיטא שעל שטר זה
נאמן הוא לטעון פרעתי [אף שנגד שטר אחר
אינו נאמן לטעון פרעתי] ומשום ששטר זה אינו
ניתן ליכתב [וכמבוארת סברא זו בהמשך
הגמרא], וספק הגמרא לענין גביית
משועבדים הוא: היות ואם ירצה יכול הוא
לטעון פרעתי, נמצא שאין השטר מקויים אלא
על פי הודאתו שעדיין לא פרעו, ואם כן יש
לומר שאין הודאתו מועילה לחייב את
הלקוחות; ועל זה הביא אביי ראייה מכל שטר,
שיכול הוא לטעון מזויף [עד שלא קיימו את
השטר], ומכל מקום כשלא טען שהשטר מזויף
גובים בשטר זה מנכסים משועבדים; וכתבו,
שלפי זה הגירסא בגמרא היא "לאו מי אמר רבי
אסי, מודה בשטר שכתבו גובה מנכסים
משועבדים"; [וסברתם צריכה ביאור: אם
פשיטא לגמרא שלענין טענת פרעתי כיון שלא
ניתן ליכתב אינו חשוב שטר — ואף שמכל
מקום יש לו לומר "שטרך בידי מאי בעי" —
מהיכי תיתי להסתפק שלענין גבייה ממשועבדים
עדיין השטר בכחו עומד?!].

והריטב"א כתב על זה: "ואין פירוש זה נכון,
דהא ודאי אם תמצא לומר שיכול לומר פרעתי,
פשיטא שאינו גובה מנכסים משועבדים, דקיימא
לן טוענין ללוקח, ואין הודאתו של זה כלום
במקום שחב לאחרים, ודרבי אסי נמי אינו גובה
מנכסים משועבדים אלא כשהודו הם [הלקוחות]
שאינו מזויף ולא נתפרע; ועוד [יש להוכיח מן
הגמרא שאינו נאמן לטעון פרעתי], דאדרבא כיון
דתלמודא לא בעי הכא אלא לענין אם גובה

מבני חורין כמלוה על פה או מנכסים משועבדים
כמלוה בשטר, מכלל דקים ליה [לגמרא] דלגבי
פרעון דיניה כמלוה בשטר, שאינו יכול לומר
פרעתי, דאי לאו הכי הוה ליה למיבעי מעיקרא
[צריכה היתה הגמרא להסתפק בתחילה] אם
טוען חבירו פרעתי מהו לגבי בני חורין, כמלוה
על פה דמי ונאמן, או כמלוה בשטר דמי ואינו
נאמן, ואם תמצא לומר שאינו נאמן לומר פרעתי,
מהו לענין משעבדי; אלא ודאי דתלמודא
השתא דלית ליה טעמא ד"לא ניתן ליכתב", קים
ליה שאינו יכול לומר פרעתי, [משום] דאמרינן
ליה "אי פרעתיה שטרך בידיה מאי בעי" —

ומספקא ליה כיון שאינו יכול לומר פרעתי,
אם עומד בכחו לענין משעבדי ואף על פי
שהתבטל כחו לענין המכר, או דילמא כיון
שהתבטל כחו ואינו עושה כלום לענין המכר, אף
לענין האחריות אינו עושה מעשה שטר לגבות
ממשעבדי, והיינו דאמר ליה "לאו היינו דרב
אסי, דאמר דמודה בשטר שכתבו אין צריך
לקיימו וגובה בו מנכסים משועבדים", דאלמא
אף על פי שהשטר מעצמו אינו כלום [כי שמא
מזויף הוא] כיון שהודה בו שהוא מקויים ואינו
נאמן לומר פרעתי גובין בו מנכסים משועבדים,
הכא נמי, אף על פי שהשטר בטל עיקר כחו
לענין המכר שהיה עיקרו של שטר, כיון שאינו
נאמן לומר פרעתי על האחריות, אף הוא בכחו
לענין שיגבה בו ממשעבדי."

ולשון רש"י הוא: "והכא נמי הרי מודה
שמכרו לו באחריות, ואם השטר בטל לענין
המכירה מפני שטר מתנה שקדמו, לא בטיל
לענין אחריות"; וזה נוטה לפירוש הריטב"א.